

ГОНЧАРОВА С.Ю.

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

ПРОБЛЕМИ ГІДНОЇ ПРАЦІ В УМОВАХ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Глобалізація світової економіки та пандемічна криза дедалі відчутніше впливають на економічне та соціальне життя населення, на розвиток системи соціально-трудових відносин. Соціалізація економіки на рівні держави передбачає право людини на працю, будує умови для самовдосконалення та розвитку людського потенціалу країни. Тому створення умов для гідної продуктивної праці є головним завданням соціально-орієнтованої держави.

У переліку прав і свобод громадян в Конституції України найбільш важливим є право на працю, на можливість заробляти на своє життя, на можливість вибору місця та умов праці. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що кожній людині належить виключне право обрання праці, яка приносить задоволення. Метою роботи є дослідження гідної праці в контексті соціалізації економіки.

Проблемам гідної праці присвячено безліч статей та публікацій, вони осмислюють та розвивають ідею гідної праці, яка була вперше оприлюднена Міжнародною організацією праці. У наукових працях Р. Анкера, А. Колота, Е. Лібанової, О. Новікової розглядаються різні аспекти та критерії гідної праці.

Науково-практичні розробки, авторами яких є Ф. Еггер, Ф. Мехран, Дж. Риттер, І. Чернишев, містять індикатори, критерії та показники, що характеризують гідну працю через призму різних можливостей для чоловіків і жінок отримати гідну та продуктивну роботу в умовах свободи, справедливості, захищеності та людської гідності.

Не дивлячись на законодавче закріплення багатьох прав та норм, що стосуються соціально-трудових відносин, ці положення в державно-управлінській практиці втілюються поки що недостатньо. Навіть такий термін, як «гідна праця» не знаходять широкого застосування в нормативно-правових документах, що свідчить про недооцінку важливості розробки та впровадження критеріїв гідної праці.

Програма гідної праці, яка була запропонована у 1998 році МОП, об'єднала основні трудові стандарти та інші права через чотири елемента: зайнятість, трудові права, соціальний захист та соціальний діалог [1]. Програма гідної праці орієнтується на те, що всі ці елементи необхідні для створення найкращих умов для соціального розвитку.

Зайнятість населення передбачає справедливий заробіток, що забезпечує гідне життя; належні умови праці; безпеку на робочому місці; перспективи особистого зростання.

Трудові права працівників у відношенні зайнятості включають: свободу волевиявлення; участь у прийнятті рішень, що можуть вплинути на життя; право на колективні переговори; свободу від примусової праці; свободу від дитячої праці; доступ до юридичної допомоги; існування трудового законодавства та головуюча роль закону.

Соціальний захист передбачає: міцні зв'язки між продуктивною працею та безпекою тих, хто з якихось причин не має роботи; захист від втрати чи скорочення доходів внаслідок безробіття, травми, материнства або похилого віку; вільні для вступу профспілки.

Соціальним діалогом передбачено, що: робітники мають права; найефективніші рішення досягаються шляхом співпраці, що є основою соціальної стабільності, соціального зростання та тривалого розвитку; існують шляхи обговорення та розв'язання конфліктів.

Відповідно до визначення МОП, гідна праця – це продуктивна праця чоловіків та жінок в умовах свободи, рівності, безпеки та поваги до людської гідності. Гідна праця забезпечує справедливий заробіток,

безпеку на робочому місці та соціальний захист працівників та членів їх сімей, сприяє їх особистому зростанню та соціальній інтеграції [2].

Слід зазначити, що на сьогоднішній день практично не забезпечується реалізація кожному громадянину права на працю, яке гарантовано Конституцією. Це пояснюється ситуацією, що склалася у соціально-трудовій сфері, і має досить чітку тенденцію до загострення:

демографічні проблеми (низький рівень середньої тривалості життя населення; скорочення чисельності населення, у тому числі у працездатному віці; зниження народжуваності тощо);

низький рівень заробітних плат та пенсій, недостатня питома вага витрат на заробітну плату та соцстрахування від обсягу ВВП;

проблеми нерівності щодо доходів та якості життя населення (різка диференціація доходів, низький рівень прожиткового мінімуму, пенсій, інших соціальних виплат);

скорочення кількості працівників як у виробничих, так і в невиробничих галузях, збільшення диспропорції між попитом на робочу силу та її пропозицією зумовило подальше зростання рівня безробіття.

Наведені дані переконливо свідчать, що наймані працівники як головний трудовий потенціал країни опинилися у несприятливому становищі. Виходячи з вищевикладеного, головними напрямками щодо оновлення концепції гідної праці є покращений соціальний діалог; продуктивна зайнятість; поліпшені умови праці та соціальний захист.

Література

1. Програма гідної праці. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/aowko>

2. Доклад Генерального Директора Международного бюро труда (МБТ) на 87-й сессии Международной конференции труда. Женева, июнь, 1999. — 106 с.